

**Міністерство освіти і науки України
Рада молодих учених Уманського НУС**

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДИХ
УЧЕНИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ**

**Сільськогосподарські, економічні, біологічні,
технічні та загальноосвітні науки**

Умань – 2023

АГРОНОМІЯ

АГРОМЕТЕОРОЛОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ЦУКРОВОГО БУРЯКА ВПРОДОВЖ ВЕГЕТАЦІЙНОГО ПЕРІОДУ В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Олена БАРСУКОВА, кандидат географічних наук

Тетяна МУЗИКА, здобувачка першого рівня вищої освіти

Одеський державний екологічний університет

Цукровий буряк – молода культура, вік якої налічує лише 200 років. Цукрові буряки є цінним попередником для багатьох сільськогосподарських культур, що підвищує загальну продуктивність польових сівозмін.

Буряк – одно- та дворічна, перехрестнозапильна трав'яниста рослина сімейства Марієвих, овочева, а також кормова і сахороностна культура. Рослина волого- і світлолюбна, досить холодо- і засухостійка. Буряк більш вимогливий до тепла, чим морква. Оптимальна температура для росту коренеплодів +16..+22 °С. Пристосована до підвищеної засоленості ґрунтів. Вегетаційний період у залежності від сорту 60–120 днів [1–3].

Сьогодні, цукровий буряк є однією з найважливіших технічних культур, яка розповсюджена в цілому світі і яка є сировиною для цукрової промисловості. Світове виробництво цукру перевищує 168 млн тонн, з яких близько 69 % отримують з цукрової тростини і 31 % – з цукрових буряків. Цукрові буряки вирощують у багатьох країнах світу. Близько 80 % усіх посівних площ та валового збору цукрових буряків припадає на Європу. Найбільші посівні площі цукрових буряків зосереджені в Україні, Росії, Франції, США, Польщі, Німеччині, Італії, Румунії, Чехії, Словаччині, Англії, Бельгії, Угорщині.

В Україні найпоширеніші сорти цукрових буряків врожайно-цукристого напрямку. Серед них такі: Білоцерківський однонасінний 45, Білоцерківський ЧС 90 (чоловічо-стерильний), Верхняцький ЧС 63, Іванівський ЧС 33, Український ЧС 70, Уладівський однонасінний 35, Ювілейний, Ялтушківський однонасінний 64, Ялтушківський ЧС 72 тощо [1–3].

Цукровий буряк – одна з основних у нашій країні технічних сільськогосподарських культур. Він є основною сировиною для цукрової промисловості. Корені цукрового буряку містять 17–20 % цукру.

Цукровий буряк має велике агротехнічне значення. Під нього застосовують глибоку оранку, вносять органічні й мінеральні добрива. Найбільше його сіють у господарствах Вінницької, Черкаської, Київської, Хмельницької, Полтавської, Харківської і Тернопільської областей [1].

Виробництво продукції вимагає глибокої та всебічної оцінки впливу погодних умов на процеси формування продуктивності сільськогосподарських культур.

У зв'язку з відповідними характеристиками агрокліматичних ресурсів є дані про продуктивність і врожайність культур в залежності від показників клімату. Однак, адекватне вираження агрокліматичних ресурсів при такому підході досить складне, оскільки фактори погоди впливають на рослини безперервно і комплексно, а результат впливу залежить від фізіологічних параметрів самих рослин і ценотичних взаємодій в агрофітоценозах.

Для виявлення першорядного фактору, який переважно впливає на формування врожаю цукрових буряків у Тернопільській області були розраховані агрометеорологічні показники: тривалість періоду, суми активних і ефективних температур, середня температура повітря, сума опадів, сумарне випаровування, випаровуваність, вологозабезпеченість та ГТК.

В дослідженнях представлені агрометеорологічні показники розвитку цукрового буряку в період від початку росту кореню до збирання. Збирання цукрового буряку в Тернопільській області відбувається в середньому багаторічному наприкінці вересня. Тривалість періоду від початку росту коренеплоду до збирання в середньому становить 64 дні і за цей період накопичується сума активних температур біля 1200 °С.

Сума опадів в цей період менша, ніж до початку росту коренеплоду, дуже варіює з роками і в середньому становить 132 мм. У зв'язку з коливанням опадів коливається і значення вологозабезпеченості посівів. Воно в середньому становить 72 % і коливається від 49 % у 2005 році до 100% у 2000, 2004 роках. Як видно із розрахунків коливання розрахованих агрометеорологічних показників значне і воно показує, що на формування врожаїв цукрових буряків впливає безліч факторів, як агрометеорологічних, так і факторів культури землеробства, як то: строків сівби, появи шкідників і хвороб, застосування добрив та дотримання термінів сівби, термінів внесення добрив та їх кількості, термінів збирання коренеплодів.

З розрахунків видно, що за період з 1986 по 2017 рр. в Тернопільській області середня врожайність склала 306,6 ц/га, при середній тривалості періоду вегетації 151 день, середня сума активних температур становила 2530,5°С, сума ефективних температур – 1336,5 °С, при сумі опадів за вегетаційний період – 354,3 мм, та вологозабезпеченості 80 %.

Найбільша врожайність в області спостерігалася 1987 року і становила майже 500 ц/га, при періоді вегетації 126 днів, середньої суми активних температур, яка дорівнює 1892 °С, суми ефективних температур – 1009 °С, а також при середній сумі опадів за вегетаційний період – 422 мм, та вологозабезпеченості 100 %. Найменше врожайність 175 ц/га у 1998 році, при періоді вегетації 114 днів, середньої суми активних температур, яка дорівнює 1855 °С, суми ефективних температур – 1050 °С, а також при середній сумі опадів за вегетаційний період – 401 мм, та вологозабезпеченості 100 %.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Паламарчук В.Д., Поліщук І.С., Каленська С.М., Єрмакова Л.М. Біологія та екологія сільськогосподарських рослин. Підручник. Вінниця, 2013. 724 с.
2. Польовий А.М., Божко Л.Ю. Біологічні і екологічні основи продуктивності агроєкосистем. Підручник. Одеса: ТЕС, 2017. 359 с.
3. Польовий А.М., Божко Л.Ю., Ситов В.М., Ярмольська О.Є. Практикум з сільськогосподарської метеорології. Одеса, 2002. 400 с.

БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ, РІСТ І РОЗВИТОК КАРТОПЛІ ГОРОДНЬОЇ

Олександр ВАЩЕНКО, здобувач третього рівня вищої освіти

Олена УЛЯНИЧ, доктор сільськогосподарських наук

Уманський національний університет садівництва

Високі та сталі врожаї картоплі можна забезпечити за рахунок створення оптимальних умов росту. З цією метою в літературі рекомендують для активізації росту і розвитку застосовувати високоврожайні сорти і гібриди, передові технологічні елементи та високоякісну нову техніку.

Картопля городня – це культурна рослина, яка у дикому вигляді зустрічається. У світі картопля городня була відома у XVI столітті нашої ери, араби називали його „королем овочів”. Нині картоплю городню, як цінну овочеву культуру, вирощують у країнах Європи, Америки, Японії [1].

Картопля городня – однорічна трав'яниста овочева рослина з родини Пасльонові. Коренева система розміщена в основному у верхньому шарі ґрунту, а стрижневий корінь проникає на глибину до 1 м. Прикореневі і нижні стеблові листки довгочерешкові, трикутносписоподібні, розсічені з верхньою долею – видовжені, з клиноподібною основою. Листки – почергові, гладенькі, з різними за довжиною черешками. Квітки рослини двостатеві, зібрані у суцвіття. Квітки мають 4–5-тироздільну оцвітину, маточкові – 2–4-зубчасту оцвітину [2].

Картопля являється культурою помірного поясу і не потребує високих температур для свого росту. Краще росте і нарощує листову частину рослини за